נדהו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו. דכיון דבפניו נדהו אליס נדוייה ולא מיעקר אלא בפניו דומיא דמאי דאמרינן בפ' השלח (גיטין דף לג.): כל מילתא דמתעבידא בי עשרה צריכה בי עשרה למשלפה. ולא נהירא אלא טעמא דמילתא משום משדא דאי מתירין לו אלא בפניו פעמים שיתירוהו והמנודה לא ידע וכשלא יהגו בו נידוי יצא לחשדן אבל כשנדהו אלא בפניו ליכא חשדא אלא הוא סובר שמא התירוהו אלא בפניו כשם שנדוהו אלא בפניו וזה כאותה שאמרו לקמן בפ' ר"א (דף סה.). המודר הנאה מחבירו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו ומפרש בירושלמי[ט] דטעמא משום משדא ולפי זה כל שהודיעוהו דליכא חשדא מתירין לו אלא בפניו וכל שהתירוהו נמי אע"פ שלא הודיעוהו מותר דיעבד: **השומע הזכרת השם מפי חבירו צריך לנדותו.** בריש תמורה (דף ג.): מפקינן אזהרה למזכיר שם שמים לבטלה מדכתיב (דברים ו) את ה' אלהיך תירא: **ואם לא נדהו הוא עצמו יהא נדוי.** [8]לא שיהא נדוי מאליו אלא רשאי להתנדות קאמר שהרי המזכיר עצמו צריך נדוי והיאך יהא ממור ממנו השומע ושותק אלא כדאמרן: **שכל מקום.** טעמא קא יהיב למאי דאמרינן ואם לא נדהו הוא עצמו יהא נדוי שהרי [9]עכשיו ממור דשם עניות מצויה לכתיב (שמות כ) בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך ומדהזכרת השם למצוה מביאה ברכה ועושר הזכרה לשון גורמת עניות מי נמי מדכתיב גבי שבועת שקר (זכריה ה) וכלתו ואת עציו ואת אבניו ובתמורה (דף ג.) מדמי הזכרת שם לבטלה לשבועת שקר: **שנאמר כי מתו לו האנשים וגו'.** אלא מתו ממש כדאמרינן לקמן בפרק ר"א (דף סד.): דמהוי הוו לכל מקום שנאמר נגיס ונגביס אינס אלא דתן ואבירם ואיהו הוו במחלוקת של קרח אלא דמפני שהענו אמר כי מתו. דאע"ג דאמרינן התם דארבעה תשובין כמת עני וסומא ומצורע ומי שאין לו בנים הכא ודאי מעניות קאמר דאין לומר שנסתמו דהא כתיב במחלוקתו של קרח (במדבר טז) העיני האנשים ההם תנקר [10]ולילא למימר נמי שהיו מצורעין דהא כתיב (דברים יא ו) בקרב כל ישראל ולילא למימר שנתרפאו במתן תורה דהא אמרינן[11] אזהרו למומין במעשה העגל ולילא למימר דמשום שלא היה להם בנים אמר כי מתו דא"כ היכי אמר מי שאין לו בנים לא היו בניהם נשמעים: **או מיתה או עוני.** אלמא שוו להדדי. **והקשו כתוספות** מאי איריא שומע הזכרת השם מפי חבירו לדריך לנדותו הא אמרינן בירושלמי (מ"ק פ"ג ה"ל) דכל שאינו עושה כשורה צריך לנדותו והכי נמי מוכח בדוכתי טובא דאמרינן בפ"ק דקדושין (דף לט.). חזיוהו לההוא גברא דהוה זרע ביני גופני אמרי ניתי מר ונשמתיה וכו' ובפרק ואלו מגלחין (מ"ק דף יח.) אמרינן דאמתיה דרבי חזיתיה לההוא גברא דהוה מחי לבנו גדול ואמרה ליה ליהוי ההוא גברא בשמתא. ותירלו דאין הכי נמי אלא מיהו בהזכרת השם בלחוד הוא דאמר דאם לא נדהו הוא עצמו יהא נדוי אפילו בפני חבירו אבל לאחר אינו אלא מגלחין (שם דף טז.). הכי קאמר שמואל טוטו אסר וטוטו שרי וה"מ בממונא אבל לאפקרותא עד דאיילא עליה שמתא תלתין יומין. ותירלו דשאני הכא שנדוי זה אינו אלא לאיים עליו שלא יזכיר עוד שם שמים לבטלה ולא דמי לאפקרותא מש"ה הכא אין בין נדוי להפרה ולא כלום. אבל דאיתי לרב דאפסי ז"ל שדחה אותה שבפ' ואלו מגלחין מפני זו כמש"כ בהלכותיו בפ' ואלו מגלחין. וכן דעת הרמב"ם ז"ל (בפ"ק) [ע"ל בפ"ז הל' יג] מהלכות ת"ת: **פ"ח מנדה לעצמו ומפר לעצמו.** כתב הרשב"א ז"ל דדוקא היכא דלא הוי בר נדוי כי הא דאמר זוטרא דממנדת חסידות בעלמא משום יקרא דבר בי רב הוה משמת נפשיה אבל כשנדה עצמו על דבר שהיה חייב עליו נדוי לא כל הימנו להתיר עצמו. והקשו עליו אם כן היכי מקשי ליה הש"ס פשיטא מקמי דאמר כי הא דאמר זוטרא אדרבה הל"ל אמאי. לפיכך אמרו דבכל ענין שנדה את עצמו מיפר לעצמו וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפרק ז' מהלכות ת"ת (הל' יא). ורליתי למקצת מפרשים שכתבו דלא גרסינן פשיטא אלא ה"ג ומיפר לעצמו כי הא ולמי שגורסים כן דברי הרשב"א נכונין בטעמם: **וכי עייל לביתיה שרי לנפשיה.** כדי שלא יצטרכו בני ביתו להתרחק ממנו. ומהא משמע דמנודה אפילו בני ביתו נוהגין בו נדוי אלא

במנודה אני לך דרבי עקיבא סבר לישנא דנידויא הוא ורבנן סברי לישנא דמשמתנא הוא ופליגא דרב חסדא דההוא גברא דאמר משמתנא בנכסיה דבריה דרב ירמיה בר אבא אתא לקמיה דרב חסדא א"ל [7]אילת דחש לה להא דרבי עקיבא קסבר במשמתנא פליגי אמר רבי אילא אמר רב [2]נדהו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו נדהו שלא בפניו מתירין לו בין בפניו בין שלא בפניו אמר רב חנין אמר [6]רב [3]השומע הזכרת השם מפי חבירו צריך לנדותו ואם לא נידהו [3]הוא עצמו יהא בנידוי שכל מקום שהזכרת השם מצויה שם עניות מצויה [3]ועניות כמיתה שנאמר [4]כי מתו כל האנשים ותניא [7]כל מקום שנתנו חכמים עיניהם או מיתה או עוני אמר רבי אבא הוה קאימנא קמיה דרב הונא שמעה להך איתתא דאפקה הזכרת השם לבטלה שמתה [7]ושרא לה לאלתר באפה [8]ש"מ תלת ש"מ השומע הזכרת השם מפי חבירו צריך לנדותו וש"מ נידהו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו וש"מ [9]אין בין נידוי להפרה ולא כלום [10]א"ר גידל אמר רב תלמיד חכם [11]מנדה לעצמו ומיפר לעצמו פשיטא מהו דתימא [12]אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורין קמ"ל היכי דמי כי הא דמר זוטרא חסידא כי מחייב בר בי רב שמתא משמית נפשיה בריש והדר משמת בר בי רב וכי עייל לביתיה שרי לנפשיה והדר שרי ליה [13]ואמר רב גידל א"ר מנין

קסבר במשמתנא פליגי. דהכא משמתנא קאמר וקאמר ליה רב חסדא ליה דמש"ה לה להא דר"ע דהוה אוסר במנודה אמי לך דהיינו משמתנא: **נידהו בפניו.** חכם שנידה את האדם בפניו אין יכול להתיר לו אלא בפניו: **הזכרת השם.** שמוציא שם שמים לבטלה: **שנאמר כי מתו כל האנשים.** והיינו דתן ואבירם שנפלו בעניות: **כל מקום שנתנו חכמים עיניהם.** לאדם שנידו או מת או נופל בעניות ואהכי צריך לנדותו כדי שיפול בעניות דהיינו כמיתה: **אין בין נידוי להפרה ולא כלום.** דלא צריך להיות יוסף או יומים בנידוי דהא לאלתר שרא לה: **היכי דמי.** דמנדה לעצמו: **ועייל לביתיה ושרי ליה.** שלא נידהו בפניו:

קא

הונא שמעה להך איתתא דאפקה הזכרת השם לבטלה שמתה [7]ושרא לה לאלתר באפה [8]ש"מ תלת ש"מ השומע הזכרת השם מפי חבירו צריך לנדותו וש"מ נידהו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו וש"מ [9]אין בין נידוי להפרה ולא כלום [10]א"ר גידל אמר רב תלמיד חכם [11]מנדה לעצמו ומיפר לעצמו פשיטא מהו דתימא [12]אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורין קמ"ל היכי דמי כי הא דמר זוטרא חסידא כי מחייב בר בי רב שמתא משמית נפשיה בריש והדר משמת בר בי רב וכי עייל לביתיה שרי לנפשיה והדר שרי ליה [13]ואמר רב גידל א"ר

כח א מיי' פ"א מהל' נדרים הל' [כג] סד סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רז סעי' ג וש"ס:

כט ב מיי' פ"ז מהל' מ"א הל' יג טוש"ע י"ד סי' שלב סעי' כט [וכתב אלפס מ"ק פ"ג ד' קפז וכרא"ש שם סי' יד]: ל ג ד מיי' שם פ"ו הל' יד ופי"ב מהל' שבועות ה"ט סמג לאוין רמח טוש"ע שם סעי' לו וסעי' מג [וכתב אלפס שם וכרא"ש שם סי' טו]:

לא ה מיי' פ"ז מהלכות מ"א הל' יג [והל' שבועות שם] טוש"ע י"ד שם סעי' לא [לז]:

לב ו מיי' שם פלכה יא טוש"ע שם סעי' לג:

מוסף רש"י

לישנא דנדוייא הוא. ליתנא דמדינא הוא, מה מנודה אסור ליהנות ממנו אף כאן אסור ליהנות ממנו (ראמ"ה בשמו). לישנא דמשמתנא הוא. שני אדם רגילין לומר במקום שמתא מנודה אני לך, אבל נדינא לא רגילי למימר במקום שמתא (שם). הוא עצמו. השומע, יהא בנידוי. דמשמתינן ליה, לא שיהא נבדל מאליו, דומיא דקודם לאחיכו עבד, דגרסינן בפ"ק דקדושין (כח.). גבי קורא לאחיכו עבד ההוא שמוקי משמתינן ליה, דתניא הקורא לאחיכו עבד יהא נבדל (שם). נידהו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו. שמאחר שביישוהו בפניו צריך להתיר לו בפניו כדי שיתיישב דעתו של זה בהיתרו לא בהיתרם ממה שנתביים (מאירי בשמו). משמית נפשיה בריש. כדי שיתמתן בעצרו (מאירי וש"מ בשמו). שרי לנפשיה. מפני שלא יצטרכו בני ביתו להתרחק ממנו (שם ושם).

פירוש הרא"ש

ובמנודה. הוא דפליגי דר"ע סבר כיון דלא אפקיה בלשון שמתא לאו דעתיה למנדי: נדהו בפניו. מי שנתחייב נדוי ונדהו בפניו אין מתיר לו אלא בפניו דכמו שנדהו בפניו צריך לכבדו בפניו ולכבוד המנודה קפיד רב ואם התירו אלא בפניו הוי מתירין לו בין בפניו בין שלא בפניו. בפניו אתי לאתמעי' מד"א לא יתירו לו בפניו דמתביים עפי קמ"ל דאין בושת יש מפרסים דאין מתירין לו אלא בפניו שמא לא ידע שהתירו לו וגם אחרים שואלין לו אם התירו לו והוא אומר לא וכשרואין שמקרבין אותו מזלזלין בנדוי ולא יחושו עוד על נדוי חכמים ז"ל ולהאי פירושא אם התירו לו אלא בפניו אינו מותר [אבל] בנדהו אלא בפניו כשרואה שמקרבין אותו יאמר בלבו כמו שנדוהו אלא בפניו כך התירו לו אלא בפניו: השומע הזכרת השם מפי חבירו צריך לנדותו. דאמרינן ברים תמורה (דף ג.): אזהרה למוציא שם שמים לבטלה שנאמר את ה' אלהיך תירא ואם לא נדהו הוא עצמו יהא נדוי שהרי אינו נבדל מן הנדוי אלא בנדוי פי' לאו להתנדות: שכל מקום שהזכרת השם מצויה שם עניות מצויה. דכתיב בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך ובכרכה הייתו עושר

תוספות

במאי פליגי במנודה אני לך דר"ע סבר לישנא דנדוייא הוא. שיהא נע ונד ומרוחק מהאמתו דאין נפקיף בלשון נידוי ולענין הרחקת ד' אמות אף על גב דלשון המשנה קורא מנודה שנדוהו כדאמרי' מ"ק (דף טו.): מנודה לא שוה ולא שוין לו מכל מקום כשאדם רוצה להרחיק עצמו ד' אמות אינו רגיל להזכיר נידוי על עצמו בשביל כך אלבך על כרחך לישנא דנדוייא הוא כדפי' ואפילו הוי ידיס מוכיחות בלא שאני אומרל לך: נדהו **בפניו** אין מתירין לו **אלא בפניו.** יש לפרש דשפיר מועיל גם שלא בפניו אלא לכבודו של מנודה דכמו שביישו לפניו כך יש לפייסו לפניו אע"פ שנדהו בדין אי נמי בעי למימר דכיון שנדוהו בפניו אלוס הנידוי כל כך שלא יועיל להיתר אלא בפניו כעין שנדהו ולכוותה אמרינן בגיטין (דף לג.) כל מילתא דמתעבדא בפני י' ליכא בי י' (משלפא): **אם לא נדהו הוא בעצמו יהא בנידוי.** כלומר חכמי הדור מחיינן לנדותו: שב"מ שהזכרת השם מצויה עניות מצויה. פי' הרב אלעזר דנפקא לן מדכתיב (שמות כ) בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך ומדהזכרת שם דמעלה גורם ברכה דהיינו עושר ר"ל הזכרת שם לבטלה דומה קצת לשבועת שקר: **עניות כמיתה דכתיב כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך.** גבי דתן ואבירם דע"כ לא מתו אז במלרים שהרי היו במדבר ולילא למימר שהיו קומון ומצורעים וכתיב הייתו שהרי לנפשיה. משום בני ביתיה והדר שרי לבר בי רב כדי שיבא זכאי ויכפר על החייב לכך היה מתיר לעצמו קודם:

תורה אור השלם

1. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה בְּמִדְיָן לֵךְ שֻׁב מִצְרַיִם כִּי מֵתוּ כָּל הָאֲנָשִׁים הַמְבַקְשִׁים אֶת נַפְשֶׁךָ:
שמות ד יט

גליון הש"ס

גמ' ש"מ תלת. לקמן ד' ח ע"ב. ברכות מ ע"א. פסחים ה ע"ב. ק"ל אמאי לא אמר ש"מ ד' דהא ש"מ ג"כ דאם לא נדהו הוא עצמו יהא בנידוי: **בהר"ן** ד"ה **ואם לא.** לא שיהא בנידוי מאליו. עי' קדושין כח ע"א תד"ה הקורא. ובגלה ד' יג ע"ב תד"ה המקפה: **בהר"ן** ד"ה שנאמר. וליכא למימר נמי שהיו מצורעים. עי' בספר שאילת שלום להגאון מהר"י ברלין אות לב:

פי' הרא"ש (המשך)

דכתיב וכרכך בכל מעשה ידיך ומדהזכרת מלוה מעשרת מכלל דהזכרת עניות מדלגלג: **ועניות** במיתה דכתיב כי מתו כל האנשים. והא קדא בדמן ואבירם כתיב ולקמן בפ' ר"א מוכח דע"כ הא' ממו ר"ל שידהו מנכסיהם ולפי שהזכרת השם דבר שגורם עניות ומיתה אתמירו בה יותר מבשאר עובדי עבירה ומנו שאם לא נדהו שומע יהא בנדוי: **ותניא** רשב"ג אמר כל מקום שנתנו חכמים עיניהם או מיתה או עוני. ומייתי עוד ראיה שעוני שקול כמיתה כדאמרינן בכמה דוכתי [ברכות נח. שבת לד. ב"ב עה. סנהדרין ק.] נתן עיניו בו ועשה גל של עצמות עוני בפרק במה מדליקין (שבת לג.): ר"ש ור' אלעזר בנו כשיצאו מן המערה כל מקום שנתנו עיניהם בו היה נשרף: ש"מ אין בין נידוי לאפרה כלום. ואפילו לאפקריותא ולאפוקי ממ"ד במ"ק (דף טז.). וה"מ לממונא אבל לאפקריותא עד דאיילא עליה שמתא דרבנן תלתין יומין: **ומיפר.** לאו דוקא דאחכם בעי לשון התרה: מהו דתימא **אין** החבוש מתיר **עצמו** מבית האסורין. כי היכי דמלינו גבי תמרת נדרים דאינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו: **משמת נפשיה והדר משמת צורבא** מרבנן. דמשום כבוד תורה היה קשה בעיניו לנדותו וכדאמרינן בפ' מקום שהגו (פסחים נב.) במערבא ממנו אגנידא לזורבא מרבנן ולא ממנו אשמתא והוא היה המנדה והיה קשה בעיניו ומנדה ל"ע תחלה מ"ע כדי שלא יתעצל ויתכה מלהתיר: **שרי לנפשיה.** שלא יכאבו בימו בדברים אלו ויבא זכאי ויתיר זכאי:

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ה. וגשל, © כל הזכויות שמורות

דאי נמי אמר כי עייל לביתיה. ומיהו הרא"ש ז"ל כתב דאשתו אינה חייבת לנהוג בו נדוי וטעמא דמילתא משום דאשתו כגופו ודייק לה מדאיבעיא לן בפרק וחלו מגלחין (מ"ק דף טו:) מנודה מהו בתשמיש המטה דאם אשתו חייבת לנהוג בו נדוי מאי קמבעיא ליה פשיטא דאפי' קירוב בעלמא אסור אנא ודאי אשתו מותרת. ואפשר לדחות דאיה זו דאפי' אם אינה חייבת לנהוג בו נדוי משכבת לה להיות בעיא ממנודה לעיר אחרת שאינו מנודה לעילו ואפי' הכי הוא עצמו מנודה הוא ואם אינה דמנודה אסור בתשמיש המטה הוא עצמו אסור בכך אף על פי שאשתו מותרת:

והלא מושבע ועומד מהר סיני הוא אנא הא קמ"ל וכו'. מסתברא לי דהכי פירושא דמעיקרא קס"ד דרב גידל אמר לאשמועינן שבועה חלה על דבר מצוה הא דכתיב הרשות ומוכה לה מדכתיב נשבעתי ואקיימה ומש"ה פריך והלא מושבע ועומד הוא דהא מוכיחין בפרק שבועות שתים בתרא (שבועות כו.) דהא דכתיב להרע או להיטיב בדבר הרשות כתיב קרא ולא בדבר מצוה וכי תימא ה"מ לקרבן להרע או להיטיב גבי קרבן כתיב אבל בל יחל איכא אפילו בדבר מצוה אם כן מאי נשבעתי ואקיימה הכי הוה ליה למימר דהכי דאמעיטא מצוה מקרבן לא אמעיטא מבל יחל כדחזינן התם בפרק שבועות שתים בתרא (שם כה.) דמילתא דליתא בגלוי והן אי נמי בלהבה דאמעיטא מקרבן מלהרע או להיטיב ולא אמעיטא ממלקות ולהא לא צריך קרא א"כ מאי קאמר שנאמר נשבעתי ואקיימה. ומתרצינן אנא הא קמ"ל דשרי ליה לזרוזי נפשיה כלומר ולאי לא מיצטריך הא קרא לומר שהיא חלה לגבי בל יחל אנא ה"ק מנין שדבר הגון הוא להשבע לקיים את המצוה ואפי' כשיש שנמנעין משבועה נשבעין הן בכך שנאמר נשבעתי ואקיימה כלומר שהרי דוד היה עושה כן: **והלא מושבע ועומד מהר סיני הוא.** כלומר ולאי אע"ג דקאמרת נדר גדול שבועה קאמרת דאמר בהדיא בשבועה אשנה פרק זה שהרי נדר כיון שהוא מיתסר חפצא אגפשיה ליתיה לעולם באעשה אנא ולאי שבועה קאמרת כדאשכחן בדוכתי טובא דקרי ליה לשבועה נדר כדתנן (לקמן דף טו.) כנדרי רשעים עלי נדר נגזיר ובקרבן ובשבועה ואמרינן נמי בריש פרק אלו נדרים (לקמן כב:) ההוא דאמר[1] לקמיה דרב אסי א"ל במאי נדרת בגלגא דישראל ואפ"ה (ס"א ומש"ה) קשיא לך דאין שבועה חלה על שבועה לקרבן דמדאמרת נדר גדול משמע לכל דיני שבועה ולאי לזרוזי נפשיה שרי ומש"ה קאמר נדר גדול נדר כלומר נדר משובח הוא זה ולאי לעשות כן א"ה היינו דרב גידל קמייתא: **הא קמ"ל דאין דאי בעי פטר נפשיה וכו'.** מסתברא לי דלאו דווקא דבהכי מיפטר שהרי חייב כל אדם לנמוח תמיד יום ולילה כפי כחו ואמרינן בפ"ק דקדושין (דף ג.) ת"ר ושננתם שיהו דברי תורה מחודדין בפיך שאם ישאלך אדם דבר אנא תגמגם ותאמר לו וכו' וק"ש שחרית וערבית לא סגי להכי. אנא מכאן נראה לי ראיה למה שכתבתי בפרק שבועות שתים בתרא דכל מידי דאתא מדרשא אע"פ שהוא מן התורה כיון דליתיה מפורש בקרא בהדיא שבועה חלה עליו. והכא הכי קאמרינן כיון דאי בעי פטר נפשיה ממאי דכתיב בקרא בהדיא דהיינו בשכבר ובקומך (דברים ו) בקריאת שמע שחרית וערבית מש"ה חלה שבועה עליה לגמרי אפילו לקרבן והיינו דקאמר נדר גדול כלומר לכל דיניו כדבר הרשות וכבר כתבתי זה שם בראיות גמורות בפ"ד: **עליו להשבים.** מסתברא לי דהכי קאמר כיון שאמר נשבים הרי קבל עליו שיהא הוא מעורר בדבר כשם שהוא מעורר מעבשיו. ותרתי קמ"ל חדא דבקבלה בעלמא לדבר מצוה מהניא דמאי דאמרינן הכא לא הזכיר לא נדר ולא שבועה ואפ"ה בדבורא בעלמא סגי דומיא דמאי דאמרינן דקבלה בלחוד מהניא לגבי עשרה. ומתוך שישיבו לו שלום יגיעו עליו מן היסורין עד דמקבלעין ליה עשרה וכו': **ידע מאן שמתיה מהו דלישרי ליה. שהרי כל מי שמנדה בידו להתיר כדאמרינן בפרק וחלו מגלחין** (מ"ק דף יח.) **זיל לגביה דלישרי לך: נשמוטיה שויוה שליח.** מן השמיים: כשם שמתנו אל יקח הדיוטות וטוב לו שיבא בפרשת הרכוס ויקבל שלום מני עשרה דגמרי הלכתא: **ידע מאן שמתיה מהו דלישרי ליה.** שכל מי שמנדה בידו להתיר כדאמרינן במ"ק גבי ר"ל דשמתיה ההוא גברא דא"ל ר' יוחנן זיל לגביה דלישרי לך: כשם שא"א לבר בלא תבן. פסוק הוא (בירמיה כג) גבי חלום כתיב הנביא אשר אתו חלום יספר חלום ואשר דברי אתו ידבר דברי אמת מה לתבן את הבר נאום ה':

(ג) קא משמע לן דשרי ליה לאינש. ליישבע כדי לזרז עצמו לקיים את המצוה: **והלא מושבע ועומד מהר סיני** (ג). דכתיב ושננתם (דברים ו) לדריך אדם לשנות בתורה. ליישנא אחרינא והלא מושבע ועומד מהר סיני דכתיב (יהושע ח) לא ימוש ספר התורה הזה וגו': **כיון דאי בעי פטר נפשיה בקרים שמע שחרית וערבית.** דכיון דקרא ק"ש קיים לא ימוש דא"ר שמעון בן יוחי במסכת מנחות (דף עט:) כל הקורא קרית שמע שחרית וערבית הרי זה קיים מצות לא ימוש וכיון דאי בעי פטר נפשיה מושבעתא בקרית שמע דיולא בה ידי חובתו מאותה שבועה דהר סיני משום הכי כי אמר אשנה פרק זה (לעיל ג) הלא הוי מושבע בהכי דכבר פטר נפשיה והכי חל עליה שבועה: **והנה אם ככוד אלהי ישראל עומד: מפנו.** משנה: **פנו.** גמרא: **יהיו שלמא לבי י' עד דמקלעי ליה עשרה דגמרי הלכתא א"ל רבינא לרב אשי ידע מאן שמתיה מהו דלישרי ליה אמר ליה לשמותיה שויוה שליח למישרי ליה לא שויוה שליח אמר ליה רב אחא לרב אשי שמתיה ושרו ליה בחלמיה מאי א"ל כשם שאי אפשר לבר בלא תבן** כך

מנין שנשבעין לקיים את המצוה שנאמר [1] נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך והלא מושבע ועומד מהר סיני הוא אלא הא קמ"ל [2] דשרי ליה לאיניש לזרוזי נפשיה ואמר רב גידל אמר רב [3] האומר אשכים ואשנה פרק זה אשנה מסכתא זו נדר גדול נדר לאלהי ישראל והלא מושבע ועומד (ג) הוא [4] ואין שבועה חלה על שבועה מאי קמ"ל דאפי' זרוזי בעלמא היינו דרב גידל קמייתא הא קמ"ל כיון דאי בעי פטר נפשיה [3] בקרית שמע שחרית וערבית משום הכי חייל שבועה עליה [5] א"ר גידל א"ר [2] האומר לחבירו נשכים ונשנה פרק זה [6] עליו להשכים שנאמר [2] ויאמר אלי (בן אדם) קום צא אל הבקעה ושם אדבר אותך ואצא אל הבקעה והנה שם כבוד ה' עומד אמר רב יוסף [7] נידוהו בחלום צריך י' בני אדם להתיר לו והוא דתנו הלכתא אבל מתנו ולא תנו לא ואי ליכא דתנו הלכתא אפילו מתנו ולא תנו ואי ליכא ליזיל וליתב אפרשת דרכים ויהיב כך

ועומד מהר סיני הוא. כלומר ולאי אע"ג דקאמרת נדר גדול שבועה קאמרת דאמר בהדיא בשבועה אשנה פרק זה שהרי נדר כיון שהוא מיתסר חפצא אגפשיה ליתיה לעולם באעשה אנא ולאי שבועה קאמרת כדאשכחן בדוכתי טובא דקרי ליה לשבועה נדר כדתנן (לקמן דף טו.) כנדרי רשעים עלי נדר נגזיר ובקרבן ובשבועה ואמרינן נמי בריש פרק אלו נדרים (לקמן כב:) ההוא דאמר[1] לקמיה דרב אסי א"ל במאי נדרת בגלגא דישראל ואפ"ה (ס"א ומש"ה) קשיא לך דאין שבועה חלה על שבועה לקרבן דמדאמרת נדר גדול משמע לכל דיני שבועה ולאי לזרוזי נפשיה שרי ומש"ה קאמר נדר גדול נדר כלומר נדר משובח הוא זה ולאי לעשות כן א"ה היינו דרב גידל קמייתא: **הא קמ"ל דאין דאי בעי פטר נפשיה וכו'.** מסתברא לי דלאו דווקא דבהכי מיפטר שהרי חייב כל אדם לנמוח תמיד יום ולילה כפי כחו ואמרינן בפ"ק דקדושין (דף ג.) ת"ר ושננתם שיהו דברי תורה מחודדין בפיך שאם ישאלך אדם דבר אנא תגמגם ותאמר לו וכו' וק"ש שחרית וערבית לא סגי להכי. אנא מכאן נראה לי ראיה למה שכתבתי בפרק שבועות שתים בתרא דכל מידי דאתא מדרשא אע"פ שהוא מן התורה כיון דליתיה מפורש בקרא בהדיא שבועה חלה עליו. והכא הכי קאמרינן כיון דאי בעי פטר נפשיה ממאי דכתיב בקרא בהדיא דהיינו בשכבך ובקומך [דברים ו] בקריאת שמע שחרית וערבית מש"ה חלה שבועה עליה לגמרי אפילו לקרבן והיינו דקאמר נדר גדול כלומר לכל דיניו כדבר הרשות וכבר כתבתי זה שם בראיות גמורות בפ"ד: **עליו להשבים.** מסתברא לי דהכי קאמר כיון שאמר נשכים הרי קבל עליו שיהא הוא מעורר בדבר כשם שהוא מעורר מעכשיו. ותרתי קמ"ל חדא דבקבלה בעלמא לדבר מצוה מהניא דמאי דאמרינן הכא לא הזכיר לא נדר ולא שבועה ואפ"ה בדבורא בעלמא סגי דומיא דמאי דאמרינן דקבלה בלחוד מהניא לגבי עשרה. ומתוך שישיבו לו שלום יגיעו עליו מן היסורין עד דמקבלעין ליה עשרה וכו': **ידע מאן שמתיה מהו דלישרי ליה. שהרי כל מי שמנדה בידו להתיר כדאמרינן בפרק** וחלו מגלחין (מ"ק דף יח.) **זיל לגביה דלישרי לך: נשמוטיה שויוה שליח.** מן השמיים: כשם

עין משפט נר מצוה

לג א ב מיי' פי"ח מהל' שבועות הלכה ג סמג לאוין רמח טוש"ע י"ד סי' רג סעי' ו [וסי' ריג סעי' ב]:

לד ג מיי' פי"ח מהלכות נדרים הל' כט סמג לאוין רמה [טוש"ע י"ד סי' וסי' ריג סעי' ב]:

לה ד ה ו מיי' פי"ז מהל' ת"ת הל' יב טוש"ע שם סי' שלד סעי' לה:

מוסף רש"י

מנין שנשבעין לקיים את המצוה. כדי שלא יוכל לחזור בו (תוספות ג.) כלומר מצוה שיהא אדם נשבע לקיים מצוה כדי שיזהר ויחדל לקיימה (חגיגה י.). נדר גדול כו' והלא מושבע ועומד הוא. קס"ד דהאי מקשה שאין הנדר חל על דבר מצוה, ושני ליה אפילו לדעתיה, ובפקח מיבה לחיבה דנשבע, מיהו קי"ל בגלו מותרין (לקמן טו.) דנדר חל על דבר מצוה, ואפילו בעצמה מיהו הוא (ראש"ה בשמו). **ויהיב שלמא.** אדאתא דמלגתא קאמר (שם).

פי' הרא"ש (המשך)

[ל"ל דשבועה] תמוהה ג"כ הא דנדרים חלין על דבר מצוה היינו בטול מצוה כגון דאמר קונם שיהנה סוכה עלי אבל אם אסר נגלה עליו בקונם לא חיל דאין איסור חל על איסור הוא הדין אם נדר לקיים לא חיל: **מאי קמ"ל דשרי ליה לאינש לזרוזי נפשיה.** ולא מיתיבינן שמא יתרגל נדרים: היינו דרב גידל קמייתא **הא** קמ"ל כיון **דבעי פטר נפשיה כו'** משום הכי חיילא שבועה עליה. דלא הוי חובה אנא רשות והוא הטבה דומיא דהנעה: עליו להשבים. על האומר להשכים תחלה כמו שמצינו שאמר הקב"ה ליחזקאל קום לא אל הבקעה ושם אדבר אותך וכשבא שמה כבר היה כבוד השם עומד: נידוהו בחלום. יש לחוש שמא בשלחות המקום נתנדה ולפיכך צריך עשרה **ב"א** להתיר לו. ועל כל כי עשרה יש שכינה והרי הותר לו בתוחו ב"ד שבתנדה: **והוא דמתנו הלכתא. ואי ליבא.** דלא תנו ולא

תוספות

מושבע ועומד מהר סיני הוא. קא ס"ד נשבעין לקיים מצוה דקאמר הייגו לחייב משום שבועת ביטוי אם לא [וקיימ] ותימה אדפרק לרב גידל מקשי ליה קרא דנשבעתי ואקיימה ופי' בתוס' דאמ"ש ר"ל דקרא איכא לקיומי במצוה דאפשר ליפטר ממנה כמו בתשעה פרק זה אבל לרב גידל ע"כ מייירי במצות שמחויב לעשות דאל"כ מאי קמ"ל וגם היינו דרב גידל בתחייבת לכך פריך אדרב גידל ומשני קמ"ל דשרי לזרוזי נפשי' פירוש ולא מיתסר משום דמוליא שם שמים לבטלה אבל לא מייירי לענין שבועת ביטוי כך פי' בתוס' ובפי' הר"ר אליעזר פי' הא דפריך מושבע ועומד מהר סיני הוא היינו לומר אם בא להשמיענו שמותר ליבטל לקיים מצוה ולא מיישינן שמא יעבור על שבועתו ולא יקיים אי נמי לא מקיים לא עבר על שבועתו דמושבע ועומד מהר סיני ואין שבועה חלה על שבועה ומשני הא קמ"ל דשרי לזרוזי נפשיה ולא מיתסר משום הוצאת ש"ש לבטלה כדפרי' מיהת מה דפי' מושבע ועומד מהר סיני וכו' [משמע דאסלגלא דגופא דמילתא פריך הלא מושבע ועומד וכו' כפי' לפירוש ראשון משום דס"ד לענין שבועת ביטוי פריך: **האומר אשנה פרק זה וכו' נדר גדול נדר לאלהי ישראל.** לכאורה משמע שאמר לשון זה ולא הזכיר שבועה וקמ"ל דיש לו לשבועה אי נמי כדפירש הר"ר אליעזר דהוי נדר כמו נדר לצדקה וקשה דא"כ מאי פריך לקמן מאי קמ"ל לזרוזי נפשיה היינו דרב גידל קמייתא מה ענין זה לרב גידל קמייתא כיון שלא הזכיר שבועה ועוד דטובא קמ"ל דהכא הוי יד לשבועה לכ"ע לפרש לחייבי שהזכיר שבועה מפני שאמר שבועה אשנה פרק זה ופריך מעיקרא והלא מושבע ועומד וכו' וא"כ ליכא לחייבים משום שבועת ביטוי דכי איכא לאין שבועה חלה על שבועה ה"נ אין נדר חל על נדר ואי קמ"ל דשרי לזרוזי אנא לקיים המצוה היינו דרב גידל קמייתא ומשני הא קמ"ל דאין דאי בעי פטר נפשיה וכו' כלומר לעולם לענין לחייבו משום שבועת ביטוי אם יעבור וכי תימא מושבע וכו' דאי בעי פטר נפשיה וכו' וא"כ אפשר ליפטר ממצוה זו חיילא עליה שבועה לחייבו משום ביטוי אם יעבור כמו בשבועה דדבר הרשות והא דתנן בשבועות נשבע מה לתבן את הבר וגו':

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

עין משפט נר מצוה

לו א מיי' פ"ו מהלכות שבועות הל' ד סמג לאוין רמא טוש"ע י"ד סי' רלד סעי' יו:
לז ב מיי' שם הלכה ג סמג שם טוש"ע שם סי' רכח סעי' ב:
לח ג מיי' שם הלכה ד סמג שם טוש"ע שם סי' רלד סעי' יו:
לט ד ה מיי' פ"ז מהל' מ"מ הל' ז טוש"ע שם סי' שלד סעי' כד:

תורה אור השלם

1. וְזָרְחָה לָכֶם יִרְאֵי שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צְדָקָה וּמַרְפֵּא בִּכְנָפֶיהָ וִיצָאתֶם וּפִשְׁתֶּם כְּעֶגְלֵי מַרְבֵּק:
מלאכי ג כ
2. כִּי הִנֵּה הַיּוֹם בָּא בֹּעֵר כַּתַּנּוּר וְהָיוּ כָל זֵדִים וְכָל עֹשֵׂה רִשְׁעָה קַשׁ וְלִהַט אֹתָם הַיּוֹם הַבָּא אָמַר יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר לֹא יַעֲזֹב לָהֶם שֹׁרֶשׁ וְעָנָף:
מלאכי ג יט

פירוש הרא"ש

בלא דברים בטלים. ומאן דהיתר דברים בטלים: הוה ליה בדרא לדביתהו. וקייס לה הנדר לו שמא לא היה נדר של עניי נפש: **אתא** לקמיה דרב אשי. ולא היה רוצה להתיר לה במקום רב אשי שהיה רבו והיה יכול להתיר לה כתתן בפ"ב דנגעים כל הנדרים אדם מתיר חוץ מנדרי עצמו ואף לר' יהודה דאמר אף לא נדרי אשתו היה יכול להתיר בג' אחריס אלא לאחוק כבוד לרב אשי: בעל מהו שיעשה שליח להרשת אשתו. ודאי אחר נעשה שליח להרשת חברו אבל בעל מתוך שקשה בעיניו נדר אשתו אולי יש לאוש שמא יוסיף מדעתו על הרשת אשתו ויאמר לדעתא כן לא נדרה: א"ל **אי מכנפי אין ואי לא מכנפי לא.** אם מצאן מכונסים ועומדים נעשה שליח אבל אי כנפיהו אינו נשם כך לא לאיבה למיתם מתוך שטרח בכנפם שיוסיף על הרשות שאמרה לו אשתו: ש"מ תלת. ש"מ בעל נעשה שליח להרשת אשתו וש"מ אי מכנפיהו אין ואי כנפיהו אינו לא וש"מ לא לגבעי למשרי בתתא דרבי: ושמתא אפי' באתרא דרביה. דקיי"ל בפ' הדר עם העובד כוכבים (דף סב.) דתלמיד מנדה בפני הרב במקום שיש חולו הנשם וקאמר הכא דאפילו באתרא דרביה נמי שרי שמתא דלא מאחרים לבוטלה גבייה עד דאזיל קמי רביה: ויחיד מומחה שרי שמתא. פי' אם נדהו חכם ואינו רבינא אינו יכול יחיד מומחה ליתא בו בהתירו ולא לנעוטי נדר אחת דאמר לקמן בסוף נערה המתורסה דאסר המטות כתיב אפי' יחיד מומחה: **מאי דכתיב וזרחה לכם יראי שמי.** אגב דאיירי לענין בהוצאת ש"ש לבטלה נקטיה הכא: **חירגא דיומא.** עפרורית שמזהורית המה בהאיר בפ"ק דיומא (דף כ:) חירגא דיומא לא שמיה. תימה אמאי לא אמר מתה גופא מסיק בדאמרינן בב"ב (דף נז:) אלאי יומא אלאי קלירא בשביל אבן שהיתה נא"א ותלתה בכנפי המתה: **ופליגא** דר"ל. הא דאמרן דבמתה דבזה"ז אייריי קרא דאיתו מוקי לה בחתה לענתיד:

מסורת הש"ס

ט) **כשם שא"א נבר בלא חבן.** כדכתיב (בירמיה כג) אשר אתו (דבר) חלום וכו' ומה יתבן את הבר וכו'. ול"ע במי שנדהו בחלומו אם צריך לנהוג בכל דיני מנודה. ומסתבר לי דאע"ג דאמרינן הכא דמי שנדהו בחלומו צריך היתר אין לגלמוד מכאן למי שנדר בחלום שיהא צריך היתר דהכא היינו טעמא משום דאיכא למימר שמן השמים נדוהו אם שאין לומר כן בנדר אלא שראיתי לרשב"א ז"ל בתשובה (סי' תרס"ח) שמעשה בא לפניו והצריכו היתר: **בעל מהו שיעשה שליח להרשת אשתו.** הר"מ במז"ל סובר בפ"ו מהל' שבועות (הל' ד) דדוקא בבעל הוא דאיבעיא לן מפני שהבעל כאשתו אבל אדם אחר פשיטא לן שאינו נעשה שליח דצריך שיהא הנודר בפני המתירין והכי מוכח בירושלמי בפרק נערה המתורסה דגרסינן התם מהו להתיר ע"י מורגמן נשמעינה מן הדא רבי אבא בר זוטרא אתעביד מתרגמניה דרבי יוחנן בהדא איתתא דלא חכמה למשמע סוריסטון מדבעיא לי מתירין ע"י מורגמן מכלל דפשיטא לו דע"י שליח אין מתירין ואפילו למאי דמסקינן דעל ידי מורגמן שרי דוקא מורגמן משום דבעל הדבר נמי תמן קאי אבל ע"י שליח לא הלכך הכא בבעל דוקא הוא דאיבעיא לן. ומסקינן דאפילו בבעל לי מכנפין אין לי לא מכנפין לא דאף ע"ג דאשתו כגופו לא הקילו גבי בעל אלא היכא דמכנפי אבל דליכנפי לכתחלה גבי לא כיון דמחוורתא דמילתא שיהא הנודר עצמו שם זו היא שיטת הר"מ במז"ל. אבל בתוספות פירשו בהפך ואמרו אדרבה גבי איש דעלמא פשיטא לן שיכול לעשות שליח וגבי בעל דוקא הוא דאיבעיא לן משום דמייסינן שמתוך שנדרי אשתו קשין עליו יוסף מדעתו בחרטתה ומסקינן דאי מכנפין אין ואי לא טרחא במילתא לא מייסינן דלמא מוסיף הוא אחרטה דילה אבל אי לא מכנפין כיון דאינו אלו ועוד דטרח מייסינן אבל באיש אחרינא כיון דלא איכפת ליה אי כ) שנו אי לא ליכא למימש. וכתב עוד רבינו שמשון ז"ל ששולח אדם חרטת נדרו בכתב לב"ד והם מתירין לו לפי שסובר הרב ז"ל שאפילו בלא ידיעת הנודר יכול החכם להתיר כיון שיודע שהנודר מתחרט בהתרת חכם הרי היא כהפרת בעל ותניא בסוף קדושין (דף פח:) אישה הפרס וה' יסלח לה [במדבר ל] במה הכתוב מדבר באשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה והיפר לה והיא לא ידעה וכו' ולא מצינו חלוק בין הפרת בעל להתרת חכם אלא בלשון: **שמע מינה לא יאלי למשרי נדרא באתרא דרביה.** לא יאלי אינו נראה כלומר שאם לא כן רבינא עצמו היה מתיר נדר לאשתו. ואם תאמר והיכי מצי עביד הכי והתנן במסכת נגעים (פ"ג משנה ה) כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו ר"מ אומר אף לא נגעי קרוביו כל הנדרים אדם מתיר חוץ מנדרי עצמו ר' יהודה אומר אף לא נדרי אשתו שביניה לבין אחרים ומוכח בירושלמי דהלכה כר"י. י"ל דאפ"ה בהדי אחריני הוה מצי שרי לו לאו משום יקרא דרביה דהא תנן במס' ברכות כ) כל הכבורות אדם רואה חוץ מכבורות עצמו ואפ"ה אמרינן התם דמלטרף הוא עם שני הדיוטות כדדייקינן בסוף פרק עד כמה [ברכות נא.] אילימא בחד ומי מהימן אלא בתלתא ומי חשידי אלמא בהדי אחריני שרי. ואפי' תמצא לומר דהכא שאני משום דאשתו כגופו ואפי' אלטרופי נמי לא מלטרף דה"ל כנודר עצמו אפ"ה לי לאו משום יקרא דרביה היה אומר רבינא לתלמידיו שיתירוהו ומדלא עבד הכי ש"מ לא יאלי למשרי נדרא באתרא דרביה: **ושמתא אפילו באתרא דרביה ויחיד מומחה שרי שמתא.** הני לאו מהאי עובדא נפקא לן אלא אידי דאמר דלא יאלי למשרי נדרא באתרא דרביה קאמר דגבי שמתא שרי. והאי יחיד מומחה דשרי שמתא איכא מ"ד דוקא שמוך. ולא נהירא אלא כל שהוא חכם מובהק ובקי בהלכות נדרים אע"פ שאינו שמוך שרי נדרא ושמתא דגבי התרת נדרים לא כתוב בפרשה אלהים דמשמע שמוכין אלא דאשי מעות מ) והיינו דאמרי' בירושלמי [פ"י ה"ט] אמרו ליה רבנן מ) לרב הונא שרי נדרא ביחיד אמר להו רב הונא ראש לראשי המעות והא רב הונא לאו שמוך הוה ואפ"ה שרי נדרא ביחיד. והכי נמי מוכח בכבורות בפ' פסולי המוקדשין (לו:) דאמרי' התם ג' מתירין את הכבורה במקום שאין חכם ואמרינן חכם כגון מאן אר"נ כגון אנא והא ר"נ לא הוה שמוך. אלמא כל שהוא רב מובהק שרי נדרא. וכן כ' הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהל' שבועות (הל' ה) ועוד אכתוב בזה בפ' אלבעה נדרים (לקמן כג. ד"ה ויתיר) ופ' נערה המתורסה (שם עח:) בפ"ב. ואיכא מ"ד דכי היכי דג' הדיוטות מתירין את הנדר במקום שאין מומחה ה"נ מתירין את הנדר במקום שאין מומחה דנדוי נמי נדר הוא דהא אמרינן בסוף פ' ד' מיתות (סנהדרין סח.) בעובדא דר"א הותר הנדר אלמא נדוי נמי נדר מקרי וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהל' ת"ת (הל' ז): **הדין חירגא דיומא מסי.** אבל הנראה בחמה כשהיא בכנסת דרך חלון קרוי חירגא: **אין גיהנם נעתיד לבא.** לאו לאחר מיתה קאמר דודאי איכא גיהנם לרשעים אלא בעתיד לבא לאחר תחיית המתים קאמר שיהיו לאחרפות לדראון עולם כדכתיב בדניאל (יב) לא יהיו נדונין בגיהנם אלא בהאי דינא שהקב"ה יוציא חמה מנרתיקה כדי שיהיו אלו מצטערין ושתרפאו בה לצדיקים והכי נמי מוכח בהדיא בפ"ק דע"ז [ג:] דלאחר תחיית המתים קאמר: מתני'

כך אי אפשר לחלום בלא דברים בטלים רבינא הוה ט) לה נדרא לדביתהו אתא לקמיה דרב אשי א"ל בעל מהו שיעשה שליח לחרטת אשתו א"ל אי מכנפין אין אי לא לא ש"מ תלת ש"מ א בעל נעשה שליח לחרטת אשתו וש"מ ב לא (לא) ג) שרי למישרי נדרא באתרא דרביה וש"מ ג כי מכנפין שפיר דמי ד ושמתא אפי' באתרא דרביה ה ויחיד מומחה שרי שמתא ו) א"ר שמעון בר זביד א"ר יצחק בר טבלא א"ר חייא אריבא דבי ר' אחא א"ר זירא א"ר אלעזר א"ר חנינא א"ר מיאשה משמיה דרבי יהודה בר אילעאי מאי דכתיב [1] וזרחה לכם יראי שמי ז) (שמש צדקה וגו') אלו בני אדם שהן יראין להוציא שם שמים לבטלה שמש צדקה ומרפא אמר אביי ש"מ חרגא דיומא מסי ופליגא דר"ש בן לקיש ח) דאמר אין גיהנם לעולם הבא אלא הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה צדיקים מתרפאין בה ורשעים נידונין בה ט) שנאמר וזרחה לכם יראי שמי שמש וגו' ולא עוד אלא שמתעדנין בה שנאמר [1] ויצאתם ופשתם כעגלי מרבק והרשעים נידונין בה שנא' [2] הנה יום בא בוער כתנור י) וגו': מתני'

עליו יוסף מדעתו בחרטתה ומסקינן דאי מכנפין אין ואי לא לא והיינו טעמא משום דכי מכנפי ולית ליה טרחא במילתא לא מייסינן דלמא מוסיף הוא אחרטה דילה אבל אי לא מכנפין כיון דאינו אלו ועוד דטרח מייסינן אבל באיש אחרינא כיון דלא איכפת ליה אי כ) שנו אי לא ליכא למימש. וכתב עוד רבינו שמשון ז"ל ששולח אדם חרטת נדרו בכתב לב"ד והם מתירין לו לפי שסובר הרב ז"ל שאפילו בלא ידיעת הנודר יכול החכם להתיר כיון שיודע שהנודר מתחרט בהתרת חכם הרי היא כהפרת בעל ותניא בסוף קדושין (דף פח:) אישה הפרס וה' יסלח לה [במדבר ל] במה הכתוב מדבר באשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה והיפר לה והיא לא ידעה וכו' ולא מצינו חלוק בין הפרת בעל להתרת חכם אלא בלשון: **שמע מינה לא יאלי למשרי נדרא באתרא דרביה.** לא יאלי אינו נראה כלומר שאם לא כן רבינא עצמו היה מתיר נדר לאשתו. ואם תאמר והיכי מצי עביד הכי והתנן במסכת נגעים (פ"ג משנה ה) כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו ר"מ אומר אף לא נגעי קרוביו כל הנדרים אדם מתיר חוץ מנדרי עצמו ר' יהודה אומר אף לא נדרי אשתו שביניה לבין אחרים ומוכח בירושלמי ט) דהלכה כר"י. י"ל דאפ"ה בהדי אחריני הוה מצי שרי לו לאו משום יקרא דרביה דהא תנן במס' ברכות ט) כל הכבורות אדם רואה חוץ מכבורות עצמו ואפ"ה אמרינן התם דמלטרף הוא עם שני הדיוטות כדדייקינן בסוף פרק עד כמה [ברכות נא.] אילימא בחד ומי מהימן אלא בתלתא ומי חשידי אלמא בהדי אחריני שרי. ואפי' תמצא לומר דהכא שאני משום דאשתו כגופו ואפי' אלטרופי נמי לא מלטרף דה"ל כנודר עצמו אפ"ה לי לאו משום יקרא דרביה היה אומר רבינא לתלמידיו שיתירוהו ומדלא עבד הכי ש"מ לא יאלי למשרי נדרא באתרא דרביה: **ושמתא אפילו באתרא דרביה ויחיד מומחה שרי שמתא.** הני לאו מהאי עובדא נפקא לן אלא אידי דאמר דלא יאלי למשרי נדרא באתרא דרביה קאמר דגבי שמתא שרי. והאי יחיד מומחה דשרי שמתא איכא מ"ד דוקא שמוך. ולא נהירא אלא כל שהוא חכם מובהק ובקי בהלכות נדרים אע"פ שאינו שמוך שרי נדרא ושמתא דגבי התרת נדרים לא כתוב בפרשה אלהים דמשמע שמוכין אלא דאשי מעות מ) והיינו דאמרי' בירושלמי [פ"י ה"ט] אמרו ליה רבנן מ) לרב הונא שרי נדרא ביחיד אמר להו רב הונא ראש לראשי המעות והא רב הונא לאו שמוך הוה ואפ"ה שרי נדרא ביחיד. והכי נמי מוכח בכבורות בפ' פסולי המוקדשין (לו:) דאמרי' התם ג' מתירין את הכבורה במקום שאין חכם ואמרינן חכם כגון מאן אר"נ כגון אנא והא ר"נ לא הוה שמוך. אלמא כל שהוא רב מובהק שרי נדרא. וכן כ' הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהל' שבועות (הל' ה) ועוד אכתוב בזה בפ' אלבעה נדרים (לקמן כג. ד"ה ויתיר) ופ' נערה המתורסה (שם עח:) בפ"ב. ואיכא מ"ד דכי היכי דג' הדיוטות מתירין את הנדר במקום שאין מומחה ה"נ מתירין את הנדר במקום שאין מומחה דנדוי נמי נדר הוא דהא אמרינן בסוף פ' ד' מיתות (סנהדרין סח.) בעובדא דר"א הותר הנדר אלמא נדוי נמי נדר מקרי וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהל' ת"ת (הל' ז): **הדין חירגא דיומא מסי.** אבל הנראה בחמה כשהיא בכנסת דרך חלון קרוי חירגא: **אין גיהנם נעתיד לבא.** לאו לאחר מיתה קאמר דודאי איכא גיהנם לרשעים אלא בעתיד לבא לאחר תחיית המתים קאמר שיהיו לאחרפות לדראון עולם כדכתיב בדניאל (יב) לא יהיו נדונין בגיהנם אלא בהאי דינא שהקב"ה יוציא חמה מנרתיקה כדי שיהיו אלו מצטערין ושתרפאו בה לצדיקים והכי נמי מוכח בהדיא בפ"ק דע"ז [ג:] דלאחר תחיית המתים קאמר: מתני'

לחרטת אשתו לא שרי לי' לבעוף מלאת למשרי לה, ומ"מ דהיכי דמכנפי שפיר דמי למשרי לה, ורב אשי הכי נמי דהוה מלי מתיר לה איהו באתרא רביה, דהא חכם אפילו ביחיד מלי מתיר, אלא משום דבעא מנייה רבינא שתמא ואפילו בהדיוטות, אהדר ליה איהו שתמא ואפילו בהדיוטות (שם). ושמתא אפי' באתרא דרביה. אע"ג דנדר לא לישרי במקום רביה, היכא דשמתיה אינש לנבדא מלי אייהו למשרי ליה אפילו באתרא דרביה ואפילו הוה המנדה עם אחרן (שם). ויחיד מומחה שרי שמתא. אם נדה אלמיד חכם אחד ומת ולא התיר לו נדויו, הוא שהוא מי ונתבלה לחתיר לו, יכול אלמיד חכם אחר כמותו לחתיר לו נדויו, ומשמתא במקום שאין שם גדול ממנו, דלא גרע מנדר (שם). **ויצאתם ופשתם.** פיקא דוחרתה לכם הוא, ופשתם לשון שומן וריבוי ושובע כמו (תרגום בראשית ח) פושו ופוגו, וכמו (שיר לה) ולא ידע כפש מאד (ע"ז ד.).

ולהט אותם היום הבא. המשמ הנאה וכמכה דוכתין קרינן למשמ יומא (שם).

תוספות

רבינא ה"ל **נדרא** לדביתהו **אתא** לקמיה דרב אשי. שיתיר לה נדרה ומיירי בנדרי' שאין בהן עינוי נפש לכך לא היה יכול לנהפר אי נמי בקשיים לה הנדר מיהו למ"ד (לקמן דף פט.) (אין) נשאלין על הבישן לריך לומר כפירוש ראשון ועתה אשתו אמרה ליפתה בחרטה נדרה כדי שיאמרו לרב אשי: מהו שיעשה שליח לחרטת אשתו לפני חכם כדי להתיר לה נדרה: **אמר ליה אי מיכנפי אין ואי לא לא.** כלומר אשינו מוצא ג' מזומנים ומכנפי אלא לריך לחזור לחרמיהם לא וא"ע עומדת מאי ופר"ש דמייסינן שמא מתוך שהוא טורח לטרוח לחזר אחריהם לבטוחייהו שמא יסכח מדברי הפתח ומדמעה אשתו לו אשתו ויעבר דבורה ויוסיף עליה כדי לייסב החרטה יפה יפה: ש"מ **לא שרי נדרא באתרא דרביה.** מדלא הוה רבינא שרי לאשתו נדרה ובהתרת חכם וא"ת דלמא דהיינו משום דס"ל לרבינא דרבי יהודה דאמר במס' נגעים (פ"ג) כל הנדרים אדם מתיר חוץ מנדרי אשתו שביניה לבין אחרים יש בביתו ויהיה שרי למשרי אלא הוה בחתרים דרביה: וש"מ **כי מכנפין שפיר** דמי. פי' לעשות שליח לחרטת אשתו וש"מ לכנופי לא וש"מ שמתא אפי' באתרא דרביה אשתו דפעמים שלא יהא הרב מזומן לו לא יהיה פנוי ואין לדחות היתר האשתא דוחלה נגי נדר אין חשש כל כך אם יבא לדחות ההיתר ויהיה נדרו עליו עד שיהיה הרב מזומן להתיר אבל שמתא אין להסתות על האדם: ויחיד מומחה שרי **שמתא.** אגב דאתיר בשמתא מעיק לבא דיחיד מומחה שרי שמתא ולא בעי עשרה ולא למעוטי נדר דבנדר נמי מועיל יחיד מומחה לחתיר והקשה רשב"ם דמאי קאמר אי מכנפי אין דמשום אלריך ג' לחתיר הנדר ואלא רב אשי לבדו יכול להתיר אהרי רב אשי היה מומחה כדמוכח פרק כל פסולי המוקדשין (דף לו:) שהרי מתיר הבכור לבדו ואמר נשם על ג' מתירין הנדר במקום שאין מומחה וי"ל דהיינו אלא לו לחתיר אשתו ולא פירש אם לחתיר ביחיד מומחה או בשלשה הדיוטות על כן השיב לו רב אשי דלענין ג' אי מיכנפי כו' אי נמי שמא ר"ל אע"ג

תוספות

דרב אשי היה מתיר הבכור לבדו היינו משום דמומחה דבעינן גבי בכור היינו גמיר אפי' בלא סמיכה כמו שפירש בבכורות אבל במומחה דבעינן בהיתר לדרים היינו מומחה בסמיכה דומיא דשאני המטות כך נראה להרי"ף ר"ש מיהו קשה לרשב"ם דמה שייך עניין זה דנדרים כאן בפירקא דמיירי בשמתא אבל לא בנדרים לקמן בפרק אלבעה נדרים הוה ליה לאיתויי דהתם מיירי במילי דנדרים ועוד היון שיכול החכם להתיר הנדר שלא בפני הנודר ע"י שליח דקאמר הכא שהבעל נעשה שליח לחרטת אשתו א"ר מאי קאמר בפרק השולח (גיטין דף מו.) אין אדם רואה שתתבזה אשתו בב"ד בנדר שלריך חקירת חכם פירוש שתתבזה במה שתלך לפני חכם להתיר והלא יכולה לעשות שליח בב"ד ומה בזיון יהא לה אם יתירו לה בב"ד ע"י שליח לב"ד לכן נראה לרשב"ם דגרס הכא רבינא הוה ליה נדוי לדביתהו פי' שנידוה בחלום ואיתמה בוטא לבוא לב"ד לפני רב אשי להתיר לה וגרס מהו שיעשה שליח לאשתו להתיר לה נדוי מי מדמי לנידוהו בפניו דאין מתירין לו אלא בפניו דבפניה נידוה בחלום או דלמא כיון שלא נידוה אלא בחלום כשלא בפניו דמי ומתירין לו שלא בפניו והשיב לו רב אשי אי מכנפי אין אי לא מכנפי אין אי לא שלא בפניו דמסתייעא מילתא כיון שמצאתן מזומנין ומכונפין ואי לאו שלא מצאתן מזומנין ומכונפין ולריך לחזור אחריהם לא. פי' לא יתירו ע"י שליח אבל ודאי ע"י מנודה עצמו יועיל אפי' ע"י מחזור: **אלו בני אדם שירדאים לחזיר שם שמים לבטלה.** שמא להם לדקה ומרפא בעוה"ז קאמר מדמסיק עלה ש"מ הדין חירגא דיומא מסי. חירגא דיומא עפרורית הבאה בזריחת השמש: **חירגא דיומא מסי.** תימה מאי רפואה יש בו ושמא מרפא כשמתקלין בו קאמר לא נמי לחולה קאמר כדאמרינן בבבא בתרא (דף נז:) אילאי חמה אילאי קלירא: **ופליגא** דרשב"ל. פירוש הא דאוקימנא קרא דמרפא בכנפיה בעוה"ז פליג אדרשב"ל ומוקי לה בדרפואה בעוה"ב ומיהו לא בדרפואה בעוה"ז גם רשב"ל מודי הא דאמרי אינשי אילאי חמה אילאי קלירא אך לא הם הפסוק:

מוסף רש"י

אתא לקמיה דרב אשי. א"ל בעל כו'. היכא דלא בעיא לגמיתי קמי כי דינא, מהו שיעשה שליח. לאשתו לפתוח לו ולהתיר אחר הדברים שעל ידיהם היא מתחרטת בנדרה כדי שיעקר הנדר מעיקרו, דומיא ועל מנת כן נדרה (ראמ"ה בשבוה). אי מכנפין. בית דין וקיימי, יכולה היא לאמור דבריה לבעלה, ואי לא מכנפי אינו יכול לקבלם לפתוח לפניהם בחרטת אשתו, דקנסוה הוא דקנסוה רבנן דבעינן שתמצו החרטה מפיה (שם). ש"מ תלת. מדאמר רבינא לגבייה דרב אמי דריש וריבינא אע"פ שהיה חכם לא רלה למשרי נדרא דביתהו במקום רב אמי שהיה גדול הימנו, וש"מ דבעל העשה שליח לחרטת אשתו לא שרי לי' לבעוף מלאת למשרי לה, וש"מ דהיכי דמכנפי שפיר דמי למשרי לה, ורב אמי הכי נמי דהוה מלי מתיר לה איהו באתרא רביה, דהא חכם אפילו ביחיד מלי מתיר, אלא משום דבעא מנייה רבינא שתמא ואפילו בהדיוטות, אהדר ליה איהו שתמא ואפילו בהדיוטות (שם). ושמתא אפי' באתרא דרביה. אע"ג דנדר לא לישרי במקום רביה, היכא דשמתיה אינש לנבדא מלי אייהו למשרי ליה אפילו באתרא דרביה ואפילו הוה המנדה עם אחרן (שם). ויחיד מומחה שרי שמתא. אם נדה אלמיד חכם אחד ומת ולא התיר לו נדויו, הוא שהוא מי ונתבלה לחתיר לו, יכול אלמיד חכם אחר כמותו לחתיר לו נדויו, ומשמתא במקום שאין שם גדול ממנו, דלא גרע מנדר (שם). **ויצאתם ופשתם.** פיקא דוחרתה לכם כעגלי מרבק (שם).

מגהות הב"ח

(א) גמ' וש"מ לא יאלי למשרי. נ"ב ס"ל לא יאי וכך היתה גירסת הר"י בר שמשון ע"ש בסי' מ"ו: (ב) רש"י ד"ה מי וכו' דמי הכ"ל ואח"כ מ"ה לא יאלי לא שרי למישרי:

גליון הש"ם

גמ' ש"מ תלת. לעיל דף ז ע"ב ברכות מז ע"א פסחים ה ע"א: בהר"ן ד"ה בעל מהו שיעשה שליח. עי' גיטין דף מו ע"א אין אדם רואה שתתבזה אשתו וכתי' הר"ן שם: ד"ה ש"מ בו' ומוכח בירושלמי. עי' לקמן פא ע"ב בהר"ן:

מוסף רש"י

אתא לקמיה דרב אשי. א"ל בעל כו'. היכא דלא בעיא לגמיתי קמי כי דינא, מהו שיעשה שליח. לאשתו לפתוח לו ולהתיר אחר הדברים שעל ידיהם היא מתחרטת בנדרה כדי שיעקר הנדר מעיקרו, דומיא ועל מנת כן נדרה (ראמ"ה בשבוה). אי מכנפין. בית דין וקיימי, יכולה היא לאמור דבריה לבעלה, ואי לא מכנפי אינו יכול לקבלם לפתוח לפניהם בחרטת אשתו, דקנסוה הוא דקנסוה רבנן דבעינן שתמצו החרטה מפיה (שם). ש"מ תלת. מדאמר רבינא לגבייה דרב אמי דריש וריבינא אע"פ שהיה חכם לא רלה למשרי נדרא דביתהו במקום רב אמי שהיה גדול הימנו, וש"מ דבעל העשה שליח לחרטת אשתו לא שרי לי' לבעוף מלאת למשרי לה, ורב אמי הכי נמי דהוה מלי מתיר לה איהו באתרא רביה, דהא חכם אפילו ביחיד מלי מתיר, אלא משום דבעא מנייה רבינא שתמא ואפילו בהדיוטות, אהדר ליה איהו שתמא ואפילו בהדיוטות (שם). ושמתא אפי' באתרא דרביה. אע"ג דנדר לא לישרי במקום רביה, היכא דשמתיה אינש לנבדא מלי אייהו למשרי ליה אפילו באתרא דרביה ואפילו הוה המנדה עם אחרן (שם). ויחיד מומחה שרי שמתא. אם נדה אלמיד חכם אחד ומת ולא התיר לו נדויו, הוא שהוא מי ונתבלה לחתיר לו, יכול אלמיד חכם אחר כמותו לחתיר לו נדויו, ומשמתא במקום שאין שם גדול ממנו, דלא גרע מנדר (שם). **ויצאתם ופשתם.** פיקא דוחרתה לכם כעגלי מרבק (שם).

מתני' נדרי רשעים. כגון שהיה ככר מונח לפניו ואמר כנדרי רשעים משמע לאותו ככר יהא עליו כנדרי רשעים וכיון דאמר הכי נדר בנזיר ובקרבן ובשבועה ואם אכלו מחייב נזירות וקרבן ושבועה דחייב נמי קרבן שבועה דדרכן של רשעים הוא שנודרים בנזירות ובקרבן ובשבועין והאי כי אמר כנדרי רשעים הוי כמאן דאמר הריני עלי נזיר אם אוכל ואם אוכל לא אמר כלום ולא מיתסר בהאי ככר: **אבל אמר כנדרי כשרים לא אמר כלום.** שאין דרכן של כשרים שנודרים כלמפרש וכל שכן דאין נשבעין ואהכי לא אמר כלום ולא מיתסר בהאי ככר: **אבל אמר כנדבותם.** של כשרים ואכלו חייב בנזיר ובקרבן אבל לא בשבועה דכשרים עבידי דמתנדבין בנזירות ובקרבן בדרך נדבה אבל בשבועה אין נשבעין כלל משום הכי אינו חייב משום שבועה: **גמ' ודלמא הכי קאמר כנדרי רשעים לא נדרנא.** כיון דאיהו לא מפרש מידי דלא אמר הרי הוא עלי כנדרי רשעים אלא בסתם קאמר דלמא ה"ק כנדרי רשעים לא נדרנא ולא כלום הוא: **אמר** (ג) **רבא נאומר.** כגון שהיה ככר לפניו ואמר כנדרי רשעים הריני עלי והימנו ומשמע דה"ק הריני בנזירות דמאן דנזר ה"ק הריני נזיר והא דאמר עלי משמע דאמר הרי עלי קרבן והימנו משמע דאמר שבועה שלא אוכל אימנו דהואיל דאמר בתחלה כנדרי רשעים משמע ודאי דהכי בעי למימר דדרכן של רשעים הוא לאגב ריתחייהו נודרין בנזיר ובקרבן ובשבועה: **ודלמא.** הא דאמר הריני בתענית משמע ולא בנזירות: **ודלמא.** הא דאמר הימנו לא משמע שלא אוכל אימנו אלא שבועה שאוכל ממנו וכי אכיל מייניה לא מחייב משום שבועה: **אי הכי.** כיון דאמר בפירוש שלא אוכל מאי למימרא ודאי לא מיבעיא למיתנא דחייב משום שבועה כי אכיל מייניה: **הא לא מפיק שבועה.** דלא אמר בפירוש שבועה שלא אוכל אף"ה אמרינן ודאי שבועה קאמר: **דאני ליה בין נדר לנדבה.** דקתני כנדרי כשרים לא אמר כלום וכי אמר כנדבתם של כשרין הוי נדר ומשמע דנדר אסור אבל נדבה מותרת: **דתניא טוב אשר לא תדור טוב מזה ומזה.** דהכי דריש ר' מאיר לקרא את אשר תדור שלם טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם (טוב אשר לא תדור ומשתדור ולא תשלם) וטוב שאינו נודר כל עיקר מזה שנודר ואינו משלם ואפי' מזה שנודר ומשלם: **ר' יהודה אומר טוב מזה ומזה נודר ומשלם.** דמשמע ליה לר' יהודה דהאי טוב קאי אקרא דלקמיה הכי דריש ליה את אשר תדור שלם טוב אומו שנודר ומשלם טוב מאשר לא תדור ומשתדור ולא תשלם והיינו דלא כר' יהודה ודלא כר' מאיר דאמר טוב שאינו נודר כל עיקר דסבר בין נדר בין בנדבה אסור ליה לאינשי למידר ואילו ר"י דאמר שנודר ומשלם טוב לא מפליג בין נדר לנדבה דאפילו בנדר דמי: כי

מתני' (ה) א כנדרי רשעים נדר בנזיר ובקרבן ובשבועה כנדרי כשרים לא אמר כלום כנדבותם נדר בנזיר ובקרבן: **גמ'** ודלמא הכי קאמר כנדרי רשעים לא נדרנא אמר שמואל באומר כנדרי רשעים הריני עלי והימנו הריני בנזירות עלי בקרבן הימנו בשבועה הריני (ו) נזירות דלמא הריני בתענית קאמר אמר שמואל ב כשהיה נזיר עובר לפניו (עלי בקרבן) הימנו בשבועה דלמא הימנו דאכילנא קאמר אמר רבא ג דאמר הימנו שלא אוכל אי הכי מאי למימרא מהו דתימא הא לא מפיק שבועה מפומיה קמ"ל (א) הדין: כנדרי כשרים לא אמר כלום כנדבותם נדר (ז) וכו': מאן תנא דשאני ליה בין נדר לנדבה לימא לא רבי מאיר ולא רבי יהודה (ח) דתניא ד טוב אשר לא תדור וגו' טוב מזה ומזה ד שאינו נודר כל עיקר דברי ר' מאיר רבי יהודה אומר טוב מזה ומזה נודר ומשלם אפילו תימא ר"מ כי

מתני' נדרי רשעים נדר בנזיר ובקרבן ובשבועה. הך מתני' נמי פירושא דידות היא. ומפרשינן בגמ' דה"ק דאם אמר כנדרי רשעים הריני והיה נזיר עובר לפניו הרי הוא נזיר וכן אם אמר כנדרי רשעים עלי חייב קרבן ומסתברא נמי דדוקא כשהיתה בהמה מונחת לפניו וכן נמי אם אמר כנדרי רשעים הימנו שלא אוכל והיה ככר מונח לפניו הרי הוא בשבועה שלא יאכלנו ומיחייב בכל הני כי אמר כנדרי רשעים שהרי הרשעים דרכן לידות בכל אלו. ומפני שאין רגילות לעשות כן קרי להו נדרי רשעים שהרי רשעים הם לאותו דבר כן נראה בעיני: **נדרי רשעים.** אע"ג דאמר הריני עלי הימנו והיה נזיר או בהמה או ככר לפניו לא אמר כלום שהרי אין הכשרים נודרים שאין רגילין לעשות כן. וה"ה נמי אם אמר כנדבת רשעים עלי לא אמר כלום לפי שאין רשעים (טודים) [נודבים] שאם הם נודבים אינם רשעים לאותו דבר והכי איתא בתוספתא (ריש פ"א): **כנדבותם נדר בנזיר ובקרבן.** שהרי הכשרים מתנדבים הם בקרבן ובנזירות הלכך כי אמר הריני והיה נזיר עובר לפניו הרי הוא נזיר וכי אמר עלי ובהמה מונחת לפניו הוה ליה כאומר הרי הוא קרבן נדבה. אבל בשבועה לא מחייב אפילו היה ככר מונח לפניו ואמר הימנו שלא אוכל לפי שאין הכשרים נשבעין לעולם ואע"ג דאמרי' לעיל (דף ח.) לזרוז נפשייהו נשבעים לדבר מצוה היינו שבועה לא מקרי נדבה שהרי כבר הם מחוייבים לקיים את המצוה. ואיכא למידק הרי נדבה אינה אלא באומר הרי זו ונדר בהרי עלי וחילוק זה ליתיה אלא בנדרים דקרבנות אבל בנזירות מאי נדר ומאי נדבה שייכי ביה הרי אינו אלא בענין אחד. ונראה בעיני דנדר פירושו דבר שאינו בא לגמרי בנדבת הלב ונדבה פירושו מה שהאדם נודר יותר בנדבת נפשו ושמעשיו יותר רצויים ומש"ה אמרינן דנדר הוא הרי עלי לפי שאינו מתנדב לגמרי כיון שלא הפרישו עכשיו ונדבה הוא באומר הרי זו לפי שמתנדב ונדרו יותר רצוי וכיון שזה הוא פירושם של נדר ונדבה אף בנזיר אע"פ שאין הנדר של נזירות אלא בענין אחד מי שהכוונה שלו רצויה יותר קרוי נזירותו נדבה ומי שאינה רצויה כל כך קרוי נדר והרשעים כשנודרים בנזיר אין כונתם רצויה לגמרי אבל הכשרים מתוך שכונתם שלמה ורצויה ואין בנזירותם שום נדנוד עבירה קרוי נזירותם נדבה והיינו דאמרינן בגמרא גבי נדבה בנזירות משכחת לה כשמעון הצדיק וכמו שנפרש בסמ"ך: **גמ' דשהיה נזיר עובר לפניו.** ואפילו הכי דוקא כי קאמר כנדרי רשעים הריני אבל כי אמר הריני לחודיה לא אמר כלום דלא דמי לאומר אהא דאמרינן בפ"ק דקידושין (ה:) דה"ל נזיר כשנזיר עובר לפניו משום דאהא לישנא מעליא ומהני אבל הריני [ט אי לאו דאמר כנדרי רשעים ב] עלי לא משמע דאמר מידי כך פירשו רבותי. ואינו נראה בעיני דהריני לא גרע מאהא דאלא מתני' משום דאמר לאשמועינן דאי אמר כנדרי כשרים הריני אפילו בנזיר עובר לפניו לא מהני נקט ריש"א כנדרי רשעים אבל אין ה"נ דכל שאמר הריני בלחוד והיה נזיר עובר לפניו הרי זה נזיר: **ודלמא הימנו דאכילנא קאמר.** כלומר וכיון דאיכא למימר דלמא דאכילנא קאמר הוו להו ידים שאין מוכיחות וסבירא ליה לשמואל דלא הויין ידים: **דאני ליה בין נדר לנדבה.** דאמר דכשרים מתנדבין ואינן נודרין: **טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר.** מנודר ומשלם ומנודר ואינו משלם דלעיל מהאי קרא כתיב את אשר תדור שלם ובתר הכי כתיב טוב אשר לא תדור כלומר שהוא יותר טוב מנודר ומשלם דכתיב לעיל מיניה וקא יהיב טעמא למילתיה משתדור ולא תשלם כלומר שמא תשכח ולא תשלם ולפיכך טוב אשר לא תדור כלל. משמע לן דאתא דלא שני בין נדר לנדבה דאי לא לאשמועינן קרא דטוב מכולן [נודב] ומשלם: **ר' יהודה אומר טוב מזה ומזה נודר ומשלם.** דריש להו לקראי הכי את אשר תדור שלם וזו היא מדה משובחת אבל טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם. ואי תימא פשיטא ה"ק לא תהא סבור שבשעת נדרך אתה מוסיף זכות ואח"כ אם שכחת או נאנסת לא הפסדת את שכרך שאינו כן שאין השכר בשעת הנדר אלא בשעת התשלומים. כך נראית שיטה זאת בעיני: כי

לפי שאין הכשרים נשבעין לעולם ואע"ג דאמרי' לעיל (דף ח.) לזרוז נפשייהו נשבעים לדבר מצוה היינו שבועה לא מקרי נדבה שהרי כבר הם מחוייבים לקיים את המצוה. ואיכא למידק הרי נדבה אינה אלא באומר הרי זו ונדר בהרי עלי וחילוק זה ליתיה אלא בנדרים דקרבנות אבל בנזירות מאי נדר ומאי נדבה שייכי ביה הרי אינו אלא בענין אחד. ונראה בעיני דנדר פירושו דבר שאינו בא לגמרי בנדבת הלב ונדבה פירושו מה שהאדם נודר יותר בנדבת נפשו ושמעשיו יותר רצויים ומש"ה אמרינן דנדר הוא הרי עלי לפי שאינו מתנדב לגמרי כיון שלא הפרישו עכשיו ונדבה הוא באומר הרי זו לפי שמתנדב ונדרו יותר רצוי וכיון שזה הוא פירושם של נדר ונדבה אף בנזיר אע"פ שאין הנדר של נזירות אלא בענין אחד מי שהכוונה שלו רצויה יותר קרוי נזירותו נדבה ומי שאינה רצויה כל כך קרוי נדר והרשעים כשנודרים בנזיר אין כונתם רצויה לגמרי אבל הכשרים מתוך שכונתם שלמה ורצויה ואין בנזירותם שום נדנוד עבירה קרוי נזירותם נדבה והיינו דאמרינן בגמרא גבי נדבה בנזירות משכחת לה כשמעון הצדיק וכמו שנפרש בסמ"ך: **גמ' דשהיה נזיר עובר לפניו.** ואפילו הכי דוקא כי קאמר כנדרי רשעים הריני אבל כי אמר הריני לחודיה לא אמר כלום דלא דמי לאומר אהא דאמרינן בפ"ק דקידושין (ה:) דה"ל נזיר כשנזיר עובר לפניו משום דאהא לישנא מעליא ומהני אבל הריני [ט אי לאו דאמר כנדרי רשעים ב] עלי לא משמע דאמר מידי כך פירשו רבותי. ואינו נראה בעיני דהריני לא גרע מאהא דאלא מתני' משום דאמר לאשמועינן דאי אמר כנדרי כשרים הריני אפילו בנזיר עובר לפניו לא מהני נקט ריש"א כנדרי רשעים אבל אין ה"נ דכל שאמר הריני בלחוד והיה נזיר עובר לפניו הרי זה נזיר: **ודלמא הימנו דאכילנא קאמר.** כלומר וכיון דאיכא למימר דלמא דאכילנא קאמר הוו להו ידים שאין מוכיחות וסבירא ליה לשמואל דלא הויין ידים: **דאני ליה בין נדר לנדבה.** דאמר דכשרים מתנדבין ואינן נודרין: **טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר.** מנודר ומשלם ומנודר ואינו משלם דלעיל מהאי קרא כתיב את אשר תדור שלם ובתר הכי כתיב טוב אשר לא תדור כלומר שהוא יותר טוב מנודר ומשלם דכתיב לעיל מיניה וקא יהיב טעמא למילתיה משתדור ולא תשלם כלומר שמא תשכח ולא תשלם ולפיכך טוב אשר לא תדור כלל. משמע לן דאתא דלא שני בין נדר לנדבה דאי לא לאשמועינן קרא דטוב מכולן [נודב] ומשלם: **ר' יהודה אומר טוב מזה ומזה נודר ומשלם.** דריש להו לקראי הכי את אשר תדור שלם וזו היא מדה משובחת אבל טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם. ואי תימא פשיטא ה"ק לא תהא סבור שבשעת נדרך אתה מוסיף זכות ואח"כ אם שכחת או נאנסת לא הפסדת את שכרך שאינו כן שאין השכר בשעת הנדר אלא בשעת התשלומים. כך נראית שיטה זאת בעיני: כי

אם הביא קרבן כל דהו לזבוח והשתא ניחא דעלי גרידא לא מחייב להביא קרבן דהא דעלי יד לקרבן היינו דוקא לענין קונמות ונדבות ניחא דקתאמר הכא בסמוך וא"א דלמא עלי לגדקה לנדק הבית קתאמר וי"ל דא"כ היה לו לפרש בהדיא ועוד מדקתאמר כנדרי רשעים מסתמא אנדרי הפסוק לרשע וחוטא קאי דכתיב אשר לא תדור וקרא בקרבנות ממש מיירי בתוספתא: הימנו שבועה. הכא ודאי מיירי בככר לפניו ואמר כנדרי רשעים הימנו דנדר בשבועה שלא יאכל הימנו: הריני בנזירות. כמו אמר מר ודלמא הריני בתענית קאמר ושפיר הוי כנדרי רשעים בתענית נקרא מוטא ומיהו קשה דהא אפ"ש נקרא קדוש וי"ל דהכא לשמואל קאמינא ובפ"ק דתענית (דף יא.) סבר שמואל כמ"ד נקרא מוטא ועוד תירץ הר"ר אליעזר אפי' למאן דאמר נקרא קדוש ה"מ בשקובעו ומנו דמפרש מתר או יום אחר אבל כיון שאומר הריני בתענית ואינו מפרש אימת וא"כ אינו מקבל תענית רק שיולם לקבוע יום הוי כנדרי רשעים לכך נראה דשמא יאחר נדר יותר מדאי או שמא לא יעשנו כלל:

קא דריש הא נודר ומשלם טוב יותר ממה שלא תדור:

מ א ב ג מיי' פרק ה מהל' נדרים הל' [כה] כו ופי"ד מהל' מעה"ק הל' יא] סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רו סעי' ד וסימן רלו סעיף ט:

מא ד טוש"ע י"ד סי' רג סעיף ג וסעי' ד:

הגהות הב"ח

(ה) גמ' הריני בנזירות למ"ת: (ו) שם כנדבותם נדר בנזיר ובקרבן מאן תנא: (ז) רש"י ד"ה אמר שמואל כאומר כגון:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' לא מפיק שבועה מפומיה קמ"ל הדין. תיבת הדין נמחק: ב) בהר"ן ד"ה כשהיה וכו' אי לאו דאמר כנדרי רשעים עלי לא משמע. נמחק תיבת עלי וכ"ב ל"ל הריני:

תוספות

מתני' כנדרי רשעים. מפרש בגמ': כנדרי כשרים לא אמר כלום. פי' ה"ר אליעזר שאפי' הוכיר קונם בהדיא עם כנדרי כשרים אפ"ה לא אמר כלום כיון דכשרים לא נדרי ואינך עיין: כנדבתם נדר בנזיר ובקרבן. דכשרים מתנדבים שפיר בנזיר ובקרבן כדאמרינן בגמ' אבל שבועה לא משמע דכשרים כלל משום מוציא ש"ש לבטלה: כנדרי רשעים הריני עלי והימנו. פי' מלשונות אלו אם כנדרי רשעים עלי בקרבן דעלי שייך גבי קרבן כדאמרינן לעיל הרי הוא עלי אסור מפני שהוא יד לקרבן והלכך כי אמר כנדרי רשעים עלי נדר בקרבן ופירש הר"ר אליעזר דאסר עליו בקונם וקשה דמי ידעינן מה בא לאסור עליו ויש לומר דמיירי שהיה ככר לפניו ואמר כנדרי רשעים עלי מ"ל אההוא ככר שלפניו קאמר אי נמי מיירי במסרבין בו לאכול וקשה דמאי איירא משום כנדרי רשעים אפי' בעלי גרידא הוי יד לקרבן כדאמר לעיל ואי משום דלא פירש בככר זו וכן לא פירש חבירו השתא נמי לא מפרש אלא אמרי' דיין בככר לפניו אי אמרינן בו לאכול הוי יד כדמפרש והלכך בלא נדרי רשעים נמי וע"ק מאי קאמר כנדבתם נדר בקרבן כיון שלענין קונם קאמר וכי דרך כשרים לאסור עצמם במותר להם לכך נראה לרשב"ם דנדר בקרבן דקאמר היינו בקרבן ממש

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות